

ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

У сучасній державі права та свободи людини і громадянина є найбільшою цінністю, що певним чином вказує на гарантію демократичного розвитку суспільства. Держава підпорядковується інтересам громадян, тобто всі державні органи повинні забезпечувати, охороняти та захищати права людини. Суспільство ж у свою чергу контролює втілення цих прав у життя. В законодавстві України, а саме в Конституції, чітко закріплено, що утвердження і забезпечення прав та свобод людини і громадянина є головним обов'язком нашої держави [1]. Але за всю історію існування людство постійно стикалось із надзвичайними, непередбачуваними ситуаціями та збройними конфліктами, що спонукали владу вводити режим воєнного стану в країні. Проте запровадження воєнного стану обов'язково веде за собою обмеження прав та свобод як групи осіб, так і всього населення країни, а також порушує питання гарантування прав громадян державою. Зокрема, внаслідок розгортання повномасштабної війни на всій території України 24 лютого 2022 року було введено воєнний стан [2]. Відповідно задля безпеки населення та усунення збройної агресії, що прямо загрожує його життю, запроваджено низку обмежень, що стосуються прав та свобод людини.

Нажаль у воєнний час порушення прав людини стають невід'ємною частиною життя і проявляються через різні форми насильства та обмеження основних свобод, які характеризуються цілою низкою порушень, включаючи зловживання, катування та примусове переміщення цивільного населення. Деякі з найбільш поширених порушень прав людини в цій війні включають:

примусове переміщення населення: за даними ООН понад 3 мільйона людей були примусово переміщені в результаті військового конфлікту. Це створило гуманітарну кризу, оскільки доступ до житла, охорони здоров'я та інших базових потреб опинився під серйозною загрозою;

катування та жорстоке поводження: звіти різних міжнародних і неурядових організацій задокументували випадки катувань і жорстокого поводження з військовими та цивільними особами;

зловживання військовою владою та застосування сили: зафіксовані випадки незаконного захоплення та використання цивільного майна, зокрема будівель, медичних закладів та шкіл, зловживання владою та надмірного застосування сили проти мирних протестувальників;

порушення права на справедливий судовий розгляд: зафіксовані випадки свавільних арештів, тримання під вартою без суду та втручання у незалежність судової влади;

обмеження свободи вираження поглядів: є свідчення про обмеження свободи засобів масової інформації та інших джерел інформації, цензуру та переслідування активістів і журналістів [3].

Ці порушення прав людини мають серйозні наслідки для жертв і створюють середовище, яке не сприяє захисту прав і гідному життю. Важливо визнати і вжити заходів для запобігання цим порушенням, забезпечення відповідальності, відшкодування збитків і правосуддя для жертв.

Цивільне населення, особливо діти, жінки та люди похилого віку, найбільше страждають від цих порушень, оскільки вони позбавлені доступу до основних ресурсів і життєво важливих послуг.

Міжнародні організації втручаються для моніторингу ситуації з правами людини під час війни та надання гуманітарної допомоги жертвам. Вони працюють з урядами та сторонами військового конфлікту, щоб забезпечити дотримання прав людини та запобігти подальшим порушенням.

Сьогодні міжнародним гуманітарним правом, включно з Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами, регламентуються та захищаються права людини в умовах воєнного стану, однак порушення залишаються реальністю сучасного світу.

Список літератури

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 06.04.2025).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 05.04.2025).
3. Лазарєв В. В., Малиновська Т. М. Особливості гарантування прав і свобод людини в умовах воєнного стану. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану. Харків, 2022. С. 71–73.